

Τα αρχιτεκτονικά ρεύματα του 20^{ου} αι. ΘΕΩΡΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ II

Κατερίνα Ριτζούλη
δρ. αρχιτέκτων μηχανικός

Le Progrès

Η Πρόοδος

Βιομηχανική εποχή
«Πρόοδος»

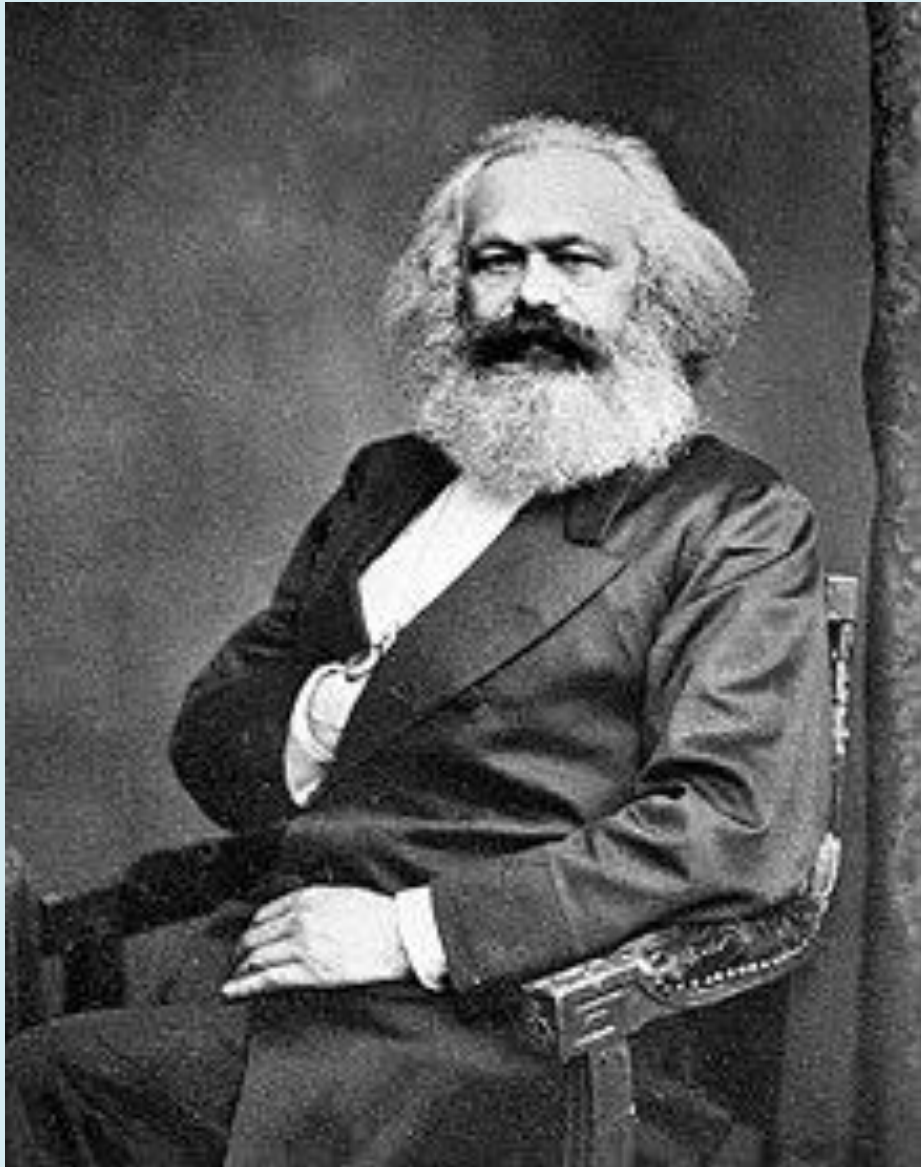

Παρελθόν

Απόλυτη και αντικειμενική
γνώση των πραγμάτων

Ο ανθρωπολόγος Bronislaw Malinowski στα νησιά Τρόμπριαντ.

- Καπιταλισμός
- «Φετχισμός» του εμπορεύματος και του χρήματος
- Αλλοτρίωση
- «Υπεραξία»

19^{ος} αι.

- ✓ «Χρυσή περίοδος του Ευρωπαϊκού Καπιταλισμού»
- ✓ Μαζική εκμηχανισμένη παραγωγή: **Αγγλία**
- ✓ Πρώτες ύλες – βαμβάκι: **Αμερική**
- ✓ Κριμαϊκός Πόλεμος 1853-1856
(σιδηρόδρομος – τηλεγράφος)
- ✓ Αμερικανικός Εμφύλιος Πόλεμος
✓ 1861-1865

Βρετανοί στρατιώτες στην Κριμαία

Σκλάβοι σε φυτείες βαμβακιού στην
Αμερική
<http://www.wttw.com/>

Queen Victoria Street, London, E.C.

Queen Victoria Street, London c1905

<https://www.postcardsthenandnow.com/search?q=queen+Victoria+street>

1900 Βαλκάνια

- ✓ Οθωμανική Αυτοκρατορία:
- ✓ Ο «μεγάλος ασθενής»
- ✓ Νέα εθνικά βαλκανικά κράτη
- ✓ Καθυστέρηση σε ανάπτυξη
- ✓ Ξένες δυνάμεις ως «ειδικοί» και διαχειριστές
- ✓ Συμβόλαια με επαχθείς όρους
- ✓ Εθνικισμός
- ✓ Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913

LE REVEIL DE LA QUESTION D'ORIENT

La Bulgarie proclame son indépendance. — L'Autriche prend la Bosnie et l'Herzégovine

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

1914 -1918

Σχηματοποιημένες συμμαχίες
Μεγάλων Δυνάμεων

Εθνικιστικές εξάρσεις

Δολοφονία διαδόχου του
Αψβουργικού θρόνου
Φερδινάνδου στο Σεράγιεβο

The first page of the edition of the *Domenica del Corriere*, an Italian paper, with a drawing of Achille Beltrame depicting Gavrilo Princip killing Archduke Francis Ferdinand of Austria in Sarajevo.

[Achille Beltrame](#) - Cropped version of Copertina della *Domenica del Corriere* Anno XVI n. 27 del 5-12.7.1914 illustrata da Achille Beltrame. File:Beltrame Sarajevo.jpg

1917

- ✓ Ρωσική Επανάσταση
- ✓ μεγαλύτερα ιστορικά γεγονότα της ανθρωπότητας
- ✓ Μπολσεβίκοι – Εργατική τάξη
- ✓ Μαρξ
- ✓ «Κομμουνισμός»

Der Bolschewik 1920

BORIS KUSTODIJEV

<https://www.akg-images.de/archive/Der-Bolschewik-2UMDHU2D4MVR.html>

Η πραγματικότητα στις απαρχές του αιώνα

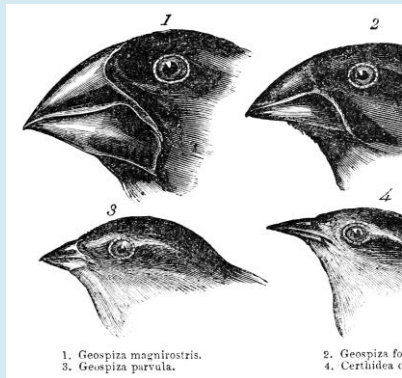
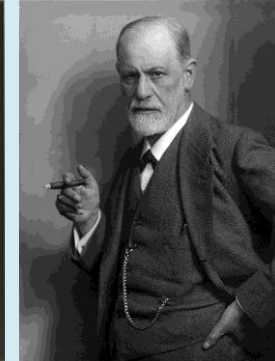
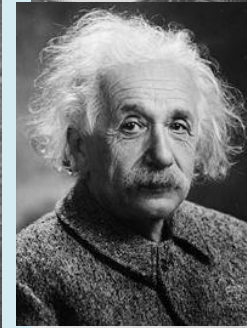
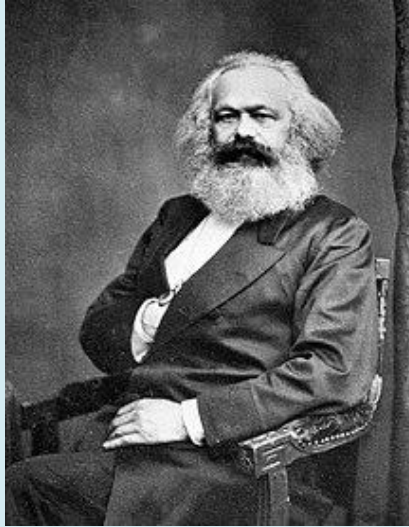
Ο κόσμος στέκει εκστασιασμένος μπροστά στην τεχνολογία

Ο χώρος θρυμματίζεται

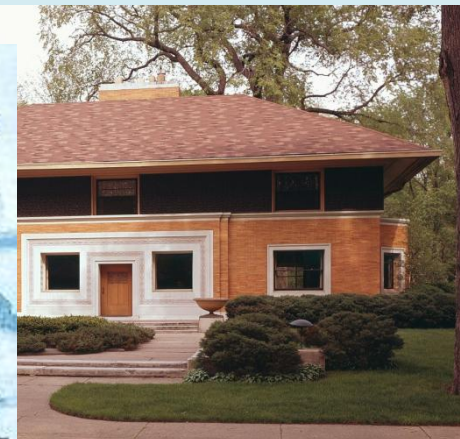
Διοργάνωση διεθνών που εξυμνούν τη διεθνή εμπορευματοποίηση

Αναζήτηση του νέου ως εσωτερική και εξωτερική αλλαγή

Παρίσι, Βιέννη, Ν. Υόρκη, Βερολίνο
Μοντέρνο κίνημα

1. Geospiza magnirostris.
2. Geospiza fortis.
3. Geospiza parvula.
4. Certhidea olivacea.

Friedrich Ratzel

Ο Ζωτικός Χώρος (Der Lebensraum)

Γlobική Γεωγραφία
F. Ratzel, Ζωτικός χώρος

Δαρβινισμός - Εξελικτισμός

➤ Κράτος = Ζωντανός οργανισμός

➤ Το απαραίτητο έδαφος, ούτως ώστε να αναπτυχθεί απρόσκοπτα η φυλή ή το έθνος που δικαιωματικά διαβιεί επί του συγκεκριμένου εδάφους.

➤ Η επιβίωσή του, εξαρτάται οργανικά και αποφασιστικά όχι μόνο από το ζωικό χώρο αλλά από την επέκταση και διαρκή ανακατάληψη εδαφών

➤ Με πανομοιότυπο τρόπο βάσει του οποίου η επιβίωση και ανάπτυξη ενός έμβιου όντος επιτυγχάνεται, το κράτος εξαρτάται από την κατάκτηση, την επιθετικότητα και την επέκταση.

Φουτουρισμός (1909-14) Ιταλία

- Αντικατοπτρισμός της αλματώδους βιομηχανικής προόδου

- Ταχύτητα - Ισχύς - Βία

- Νέες Μητροπόλεις

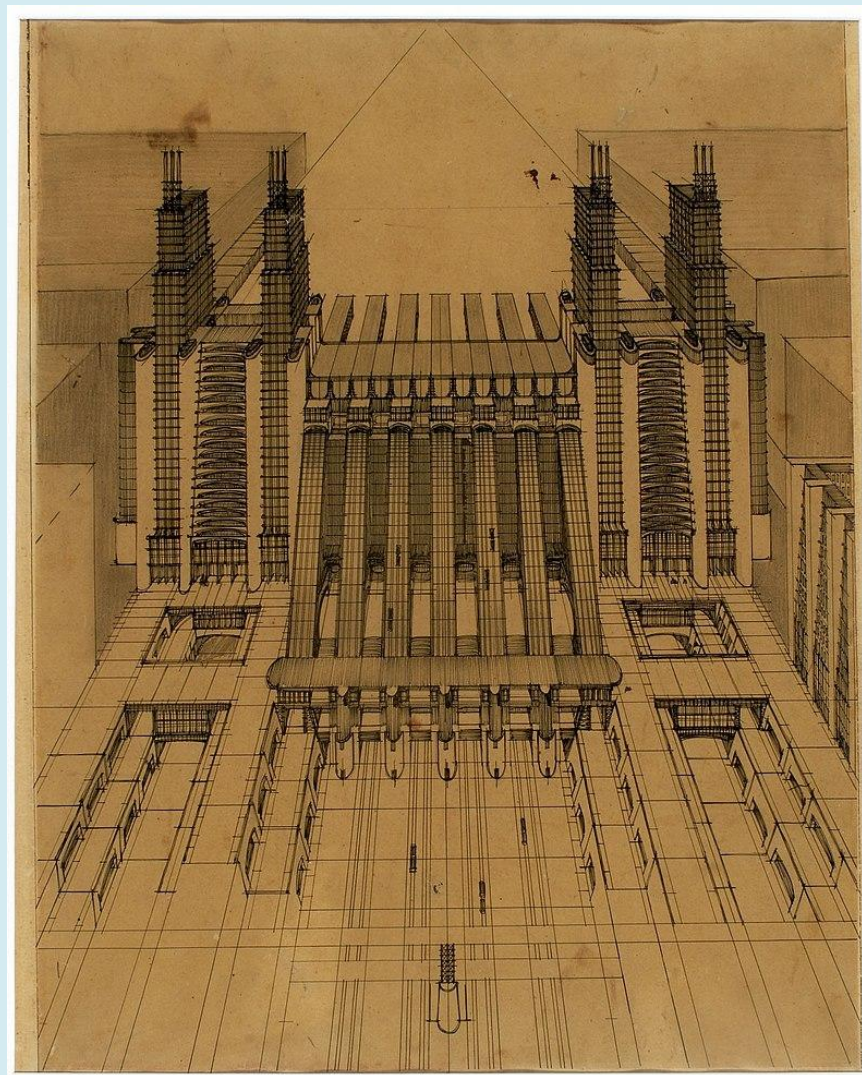
Έμπνευση από τον μηχανικό κόσμο...

Κάθε γενιά πρέπει να κτίζει τον δικό της κόσμο...

Umberto Boccioni

Filippo Tomaso Marinetti

Antonio Sant' Elia

Antonio Sant' Elia 1914 La Città Nuova -

Stations for aerial navigation

Utopie metropolitane (in Italian) | Style & Design | L'Espresso (2013-03-28).
The Charnelhouse.org

Πουρισμός (1918-24) – L' esprit nouveau

Le Corbusier (1887-1965)

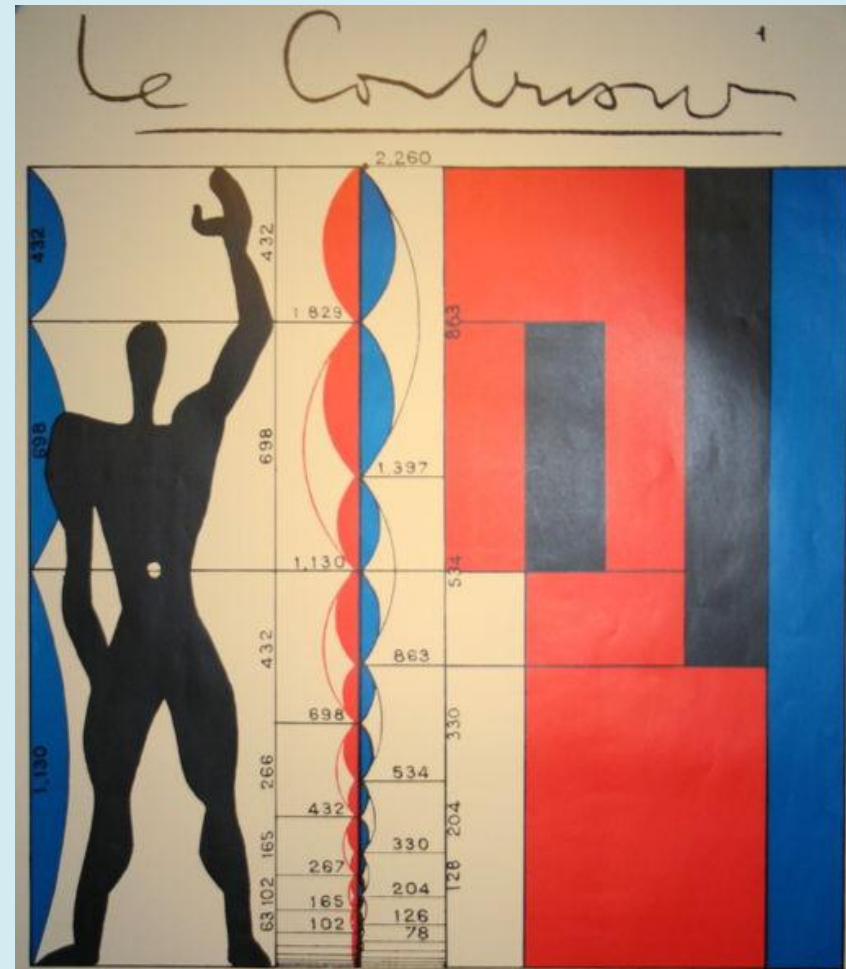
Après le Cubisme 1918

Κριτική στους Κυβιστές

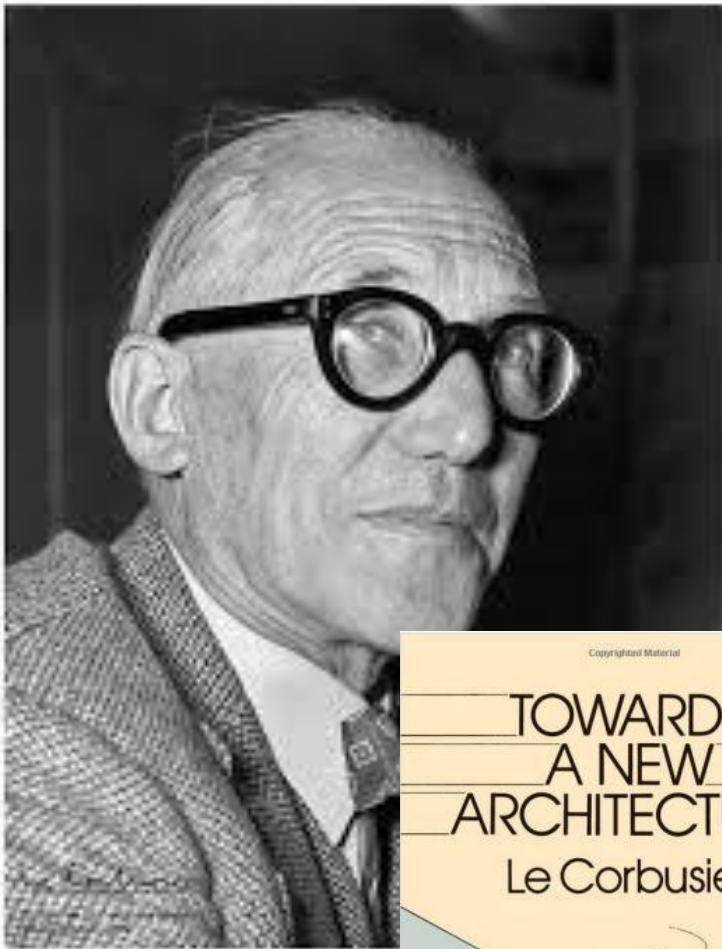
Για τους Πουριστές, ο επιστήμονας μπορεί να βλέπει κάτω από τη χαοτική επιφάνεια της φύσης ένα περίπλοκο αλλά ισορροπημένο σύστημα νόμων.

•Ουμανιστική λειτουργικότητα

Le Corbusier
A. Ozenfant

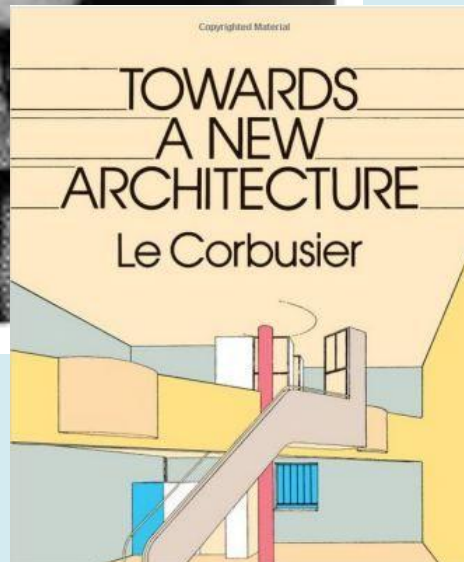
Le Corbusier 1887 -1965

1927 Towards a New Architecture

...a grand epoch has just begun. There exists a new spirit. There already exist a crowd of works in the new spirit, they are found especially in industrial production. Architecture is suffocating in its current uses. "Styles" are a lie...

5 σημεία της Αρχιτεκτονικής!

House Dom – ino 1914-15

Maison Citrohan 1920

Villa Savoye 1929 - 30

Το κίνημα De Stijl 1917 – 1931 Ολλανδία

Α' Παγκόσμιος Πόλεμος

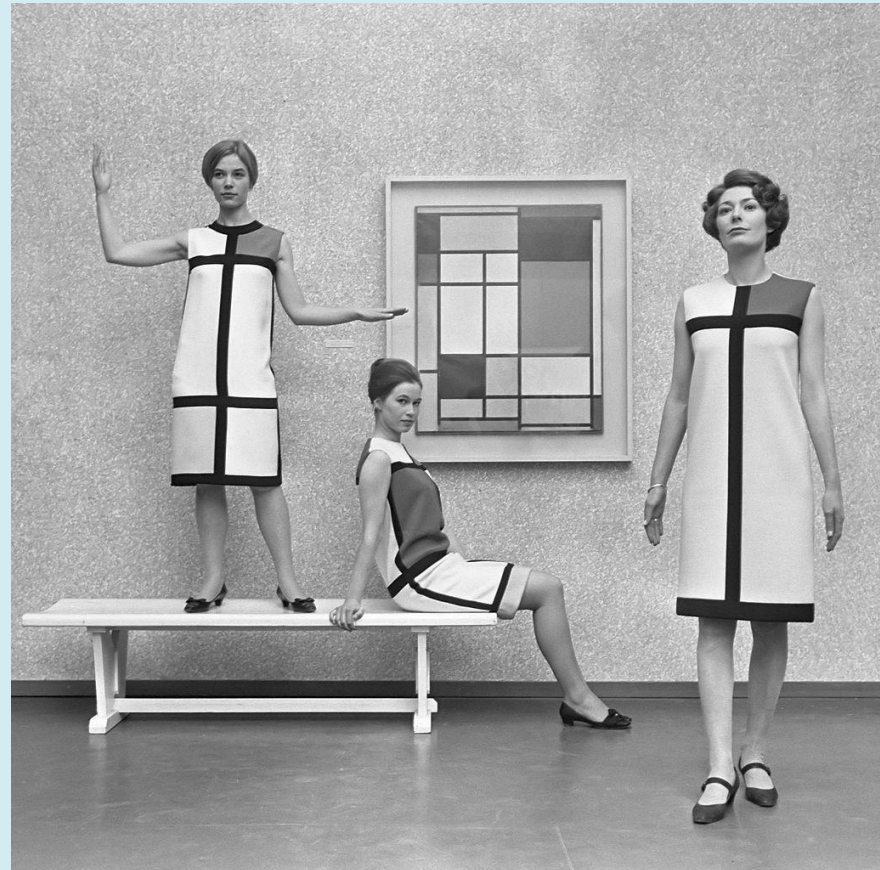
Αντίδραση στον πόλεμο

Περιοδικό De Stijl 1917

Αφαίρεση - απλοποίηση

...Μέχρι να φτάσω στη θεμελιώδη ποιότητα των αντικειμένων...

Piet Mondrian,
Theo Van Doesburg,
Bart Van Leck.

Το κίνημα De Stijl 1917 – 1931 Ολλανδία

- Αρχιτεκτονική στοιχειώδης, λειτουργική και οικονομική.
- Ανοίγει τους τοίχους και καταργεί το μέσα και το έξω.
- Καταργεί την επανάληψη και τη συμμετρία
- Αντιδιακοσμητική

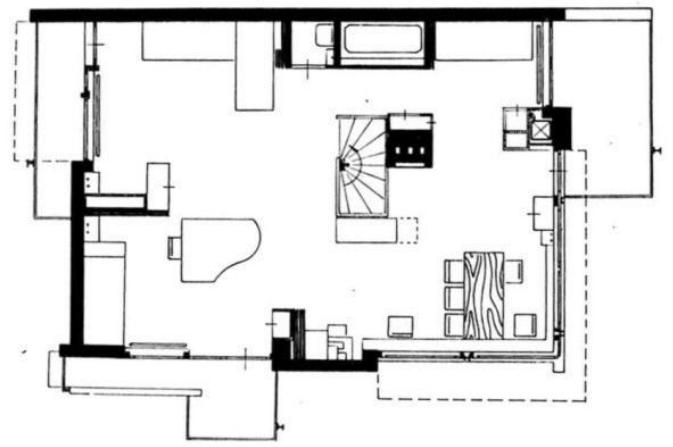
Theo van Doesburg and Cornelis van Eesteren

Perspective with final colour design, Shopping arcade with bar-restaurant, Laan van Meerdervoort, The Hague 1924
Netherlands Architecture Institute

Το κίνημα De Stijl 1917 – 1931 Ολλανδία

52. Schröder House, plan, upper floor, closed

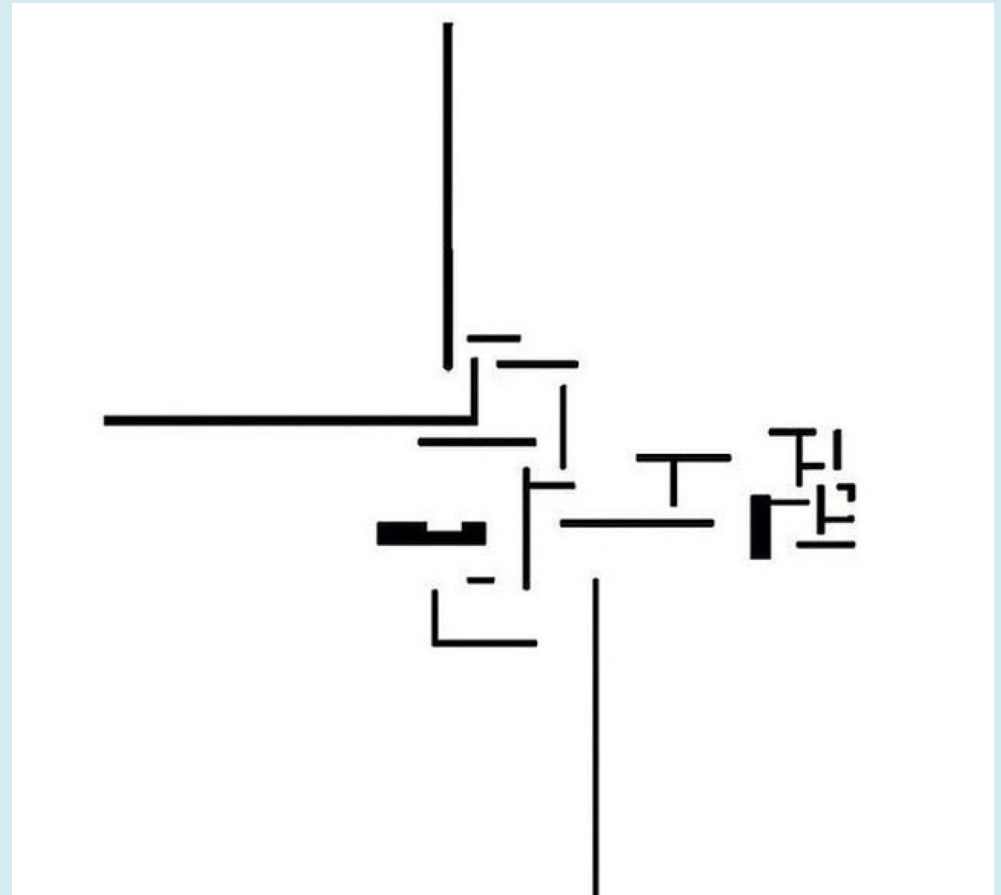
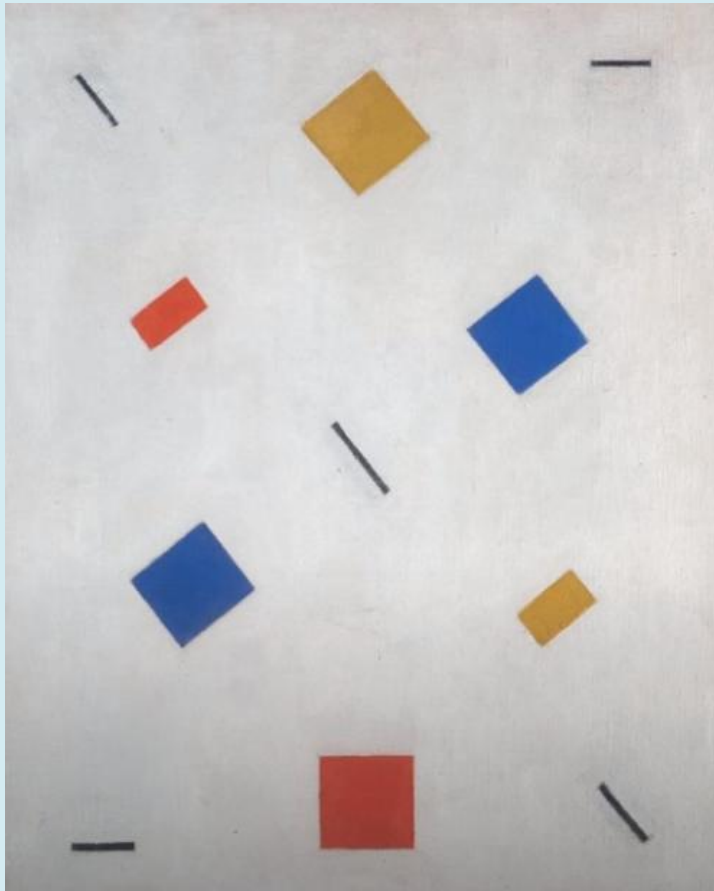

53. Schröder House, plan, upper floor, open

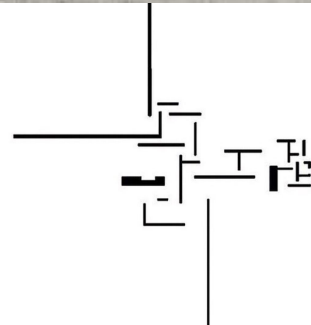
Gerrit Rietveld
Schröder House

<https://www.dezeen.com/2018/08/29/stijn-poelstra-photographs-mondrian-rietveld-schroder-house-architecture/>

Από το De stijl στο Διεθνές Κίνημα

Ludwig Mies Van der Rohe

Barcelona Pavillion 1929

Αρχιτεκτονική "από οστά και δέρμα"

- Απομάκρυνση από την παράδοση
- Λιτότητα
- Αυστηρότητα
- Λεπτομέρεια
- Ροή στον χώρο

1930: διευθυντής στο Bauhaus

LESS IS MORE

–Ludwig Mies van der Rohe

Σχολή Bauhaus , Φονξιοναλισμός και Νέα Αντικειμενικότητα

*Η σχολή Μπαουχάους
απέρριπτε κάθε περιττό
διακοσμητικό στοιχείο,
θεωρώντας πως η ίδια η
πρώτη ύλη περιέχει ένα
είδος φυσικής και
εγγενούς διακοσμητικής
ικανότητας. !*

Σημαντική
πολιτισμική ανταλλαγή
μεταξύ Γερμανίας και
Ρωσίας.

Walter Gropius 1ος
Διευθυντής του Bauhaus, 1919-1928.
Hannes Meyer 2ος
Διευθυντής του Bauhaus 1928-1930.
Mies van der Rohe 3ος
Διευθυντής του Bauhaus 1930-1933.
(Wassily Kandinsky, Paul Klee)

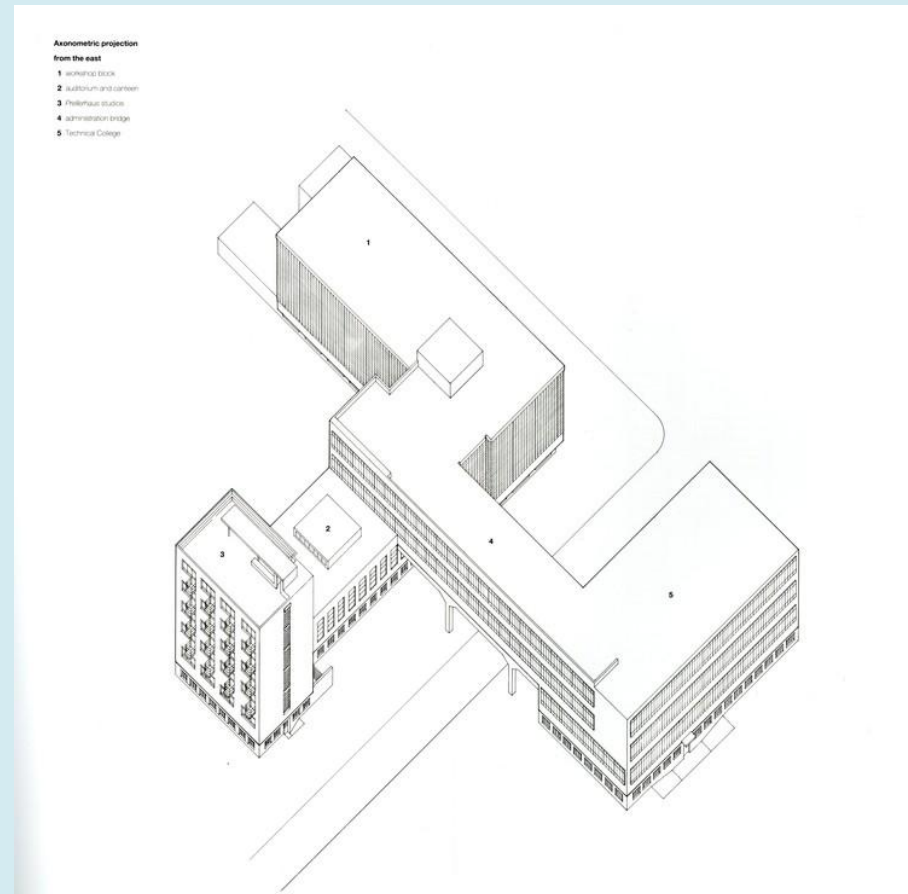
W. Gropius, Σχολή Bauhaus, 1925-1926, Dessau

Σχολή Bauhaus , Φονξιοναλισμός και Νέα Αντικειμενικότητα

Παγιοποίηση χαρακτηριστικών

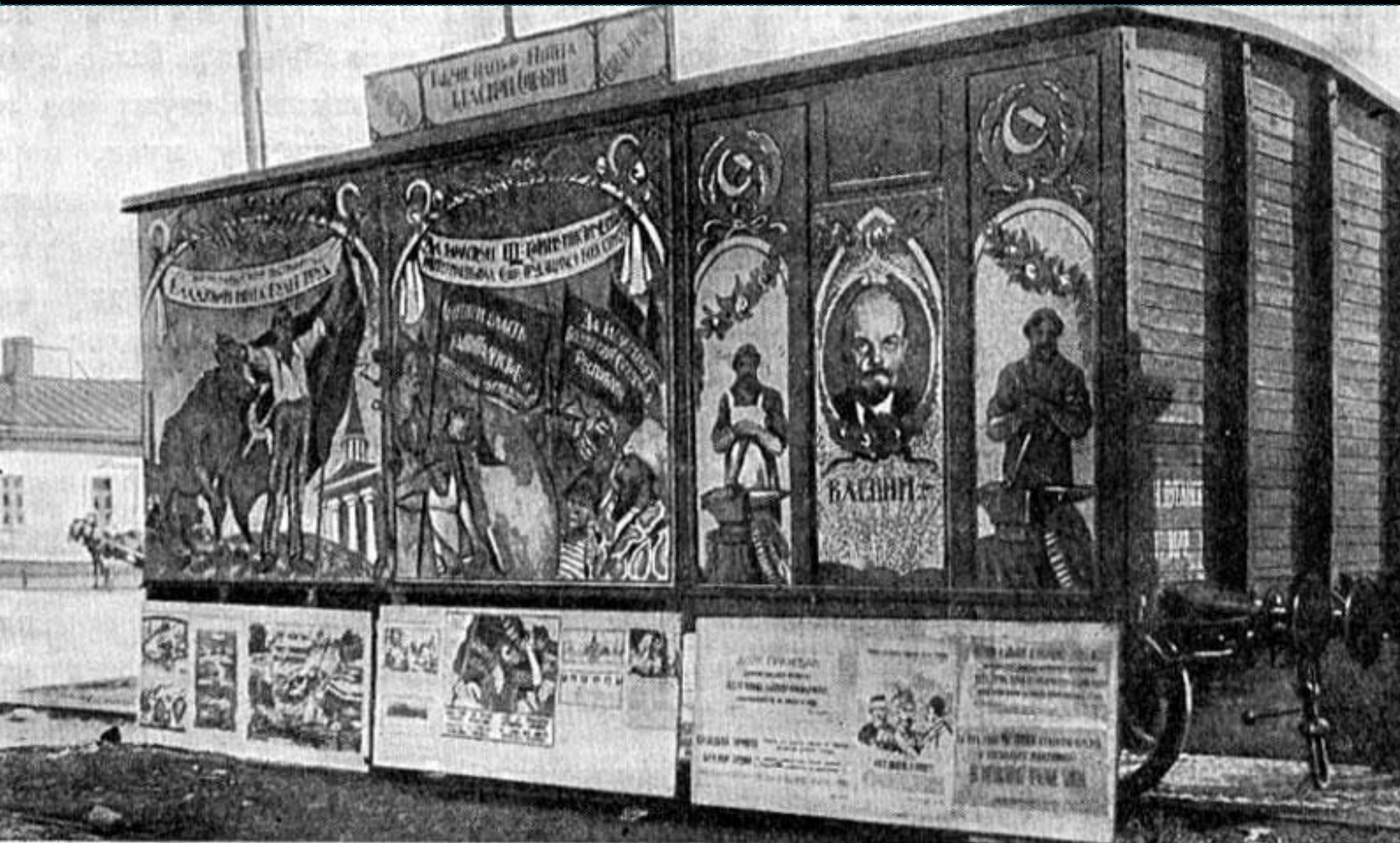
- Απόρριψη του διακόσμου και χρώματος
- Έμφαση στον όγκο - γεωμετρία
- Χρήση ελαφρών υλικών
- Τυποποίηση - μαζική παραγωγή
- Βιομηχανικά υλικά
- Επανάληψη μονάδας - modulus
- Χρήση επίπεδων επιφανειών - γυαλί

Το ναζιστικό κόμμα έκλεισε
τη σχολή το 1933

- **“Contact with materials”** was a foundational principle of Bauhaus education. Beginning in the Preliminary Course, both Johannes Itten and Josef Albers placed **sensorial encounters** at the center of an **educational model that favored experimentation**. Each developed exercises specifically designed to challenge students with the **sensitive handling of raw materials such as wood, glass, fiber, paper, and metal**.
- **A deep understanding of how these materials behaved** on their own and in concert with others was crucial preparation for incoming students, who were expected to enter a workshop after the completion of the Preliminary Course. **The better their feel for the tensile properties of metal compared to the brittle luminosity of glass**, for example, **the better equipped they would be to select a material with which to complete advanced training in a workshop**.

- While Itten introduced the concept of **basic training in materials** to the Bauhaus, Albers made it his own by insisting on a distinction between “**matter**” (**Materie**) and “**material**” (**Material**).
- **Matter studies** (Materiestudien) encouraged students to **explore the surface texture** of various materials by **combining them with others**. Both Itten and Albers assigned this exercise, albeit with different emphases and different results.
- **Material studies** (Materialstudien), on the other hand, were Albers’s invention. Restricted to a single material, these studies encouraged students to **discover the essence of that material** on its own terms.

Ρώσοι Πρωτοπόροι

Σουπρεματισμός 1913 – 1930 (Ρωσία)

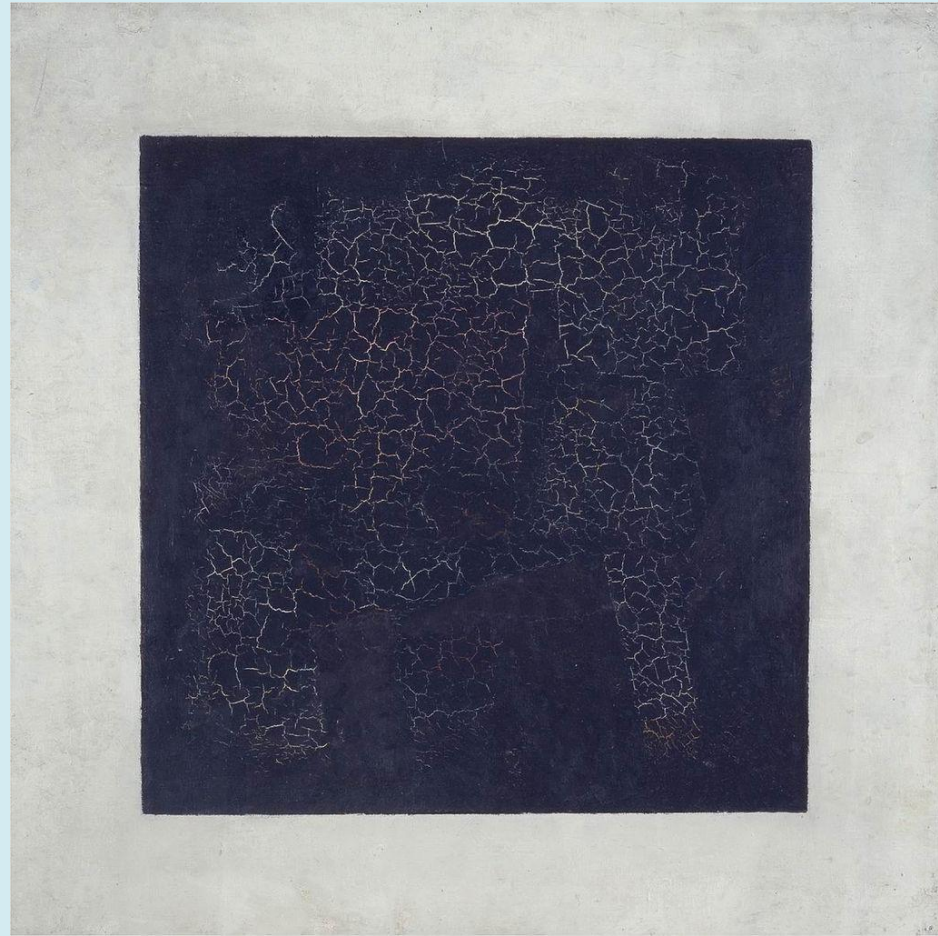
Καζιμίρ Μαλέβιτς

Η «υπέρτατη» αφαίρεση
(supreme)

Υπνις (Σχολή της Νέας Τέχνης)

Το πεδίο χώρος συγκρούσεων και
γεγονότων...

και όχι χώρος αντικειμένων

Καζιμίρ Μαλέβιτς – 1915, Black Suprematic Square
Tretyakov Gallery, Moscow, Κοινό Κτήριο,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31011870>

Κονστρουκτιβισμός 1913 – 1930 (Ρωσία)

Βλαντιμίρ Τάτλιν
Καζιμίρ Μαλέβιτς

Monument for the Third International
(1919-20)

Γραφεία κυβέρνησης

Έμφαση στην κατασκευή –
λειτουργικότητα στην υπηρεσία του
κομμουνισμού

Αλεξάντρ Ροτσένκο
Βαρβάρα Στεπάνοβα
Ελ Λισσίσκι
Ίλια Έρενμπεργκ

Ρωσικός Ρασιοναλισμός

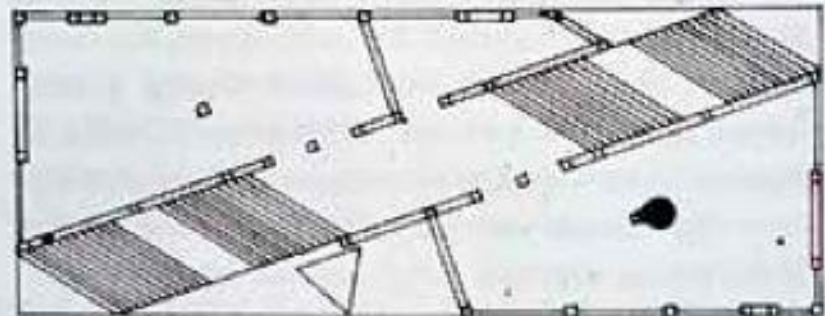
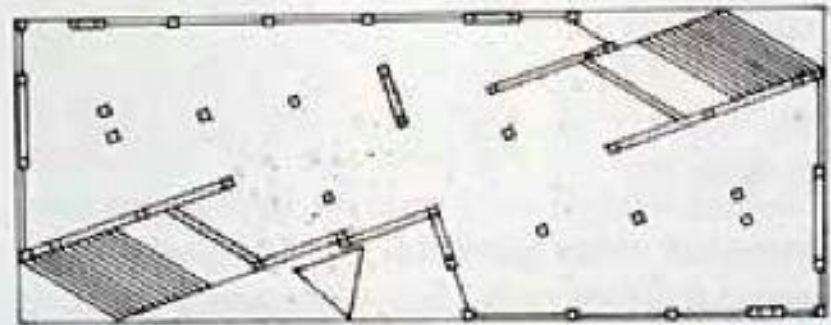
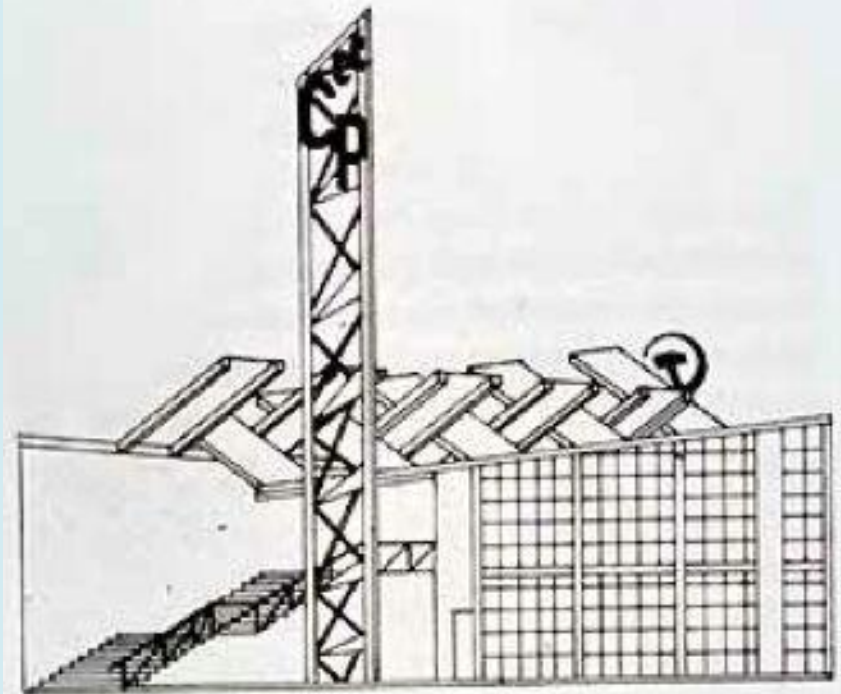
Σχολή Vkutemas (Σχολή
Αρχιτεκτονικής)

Υλοποίηση του οράματος της
Οκτωβριανής Επανάστασης

Κτίρια «Κοινωνικοί πυκνωτές»

Nikolai Ladovsky
Konstantin Stepanovich Melnikov
El Lissitzky

Melnikov, Soviet Pavilion, Paris 1925

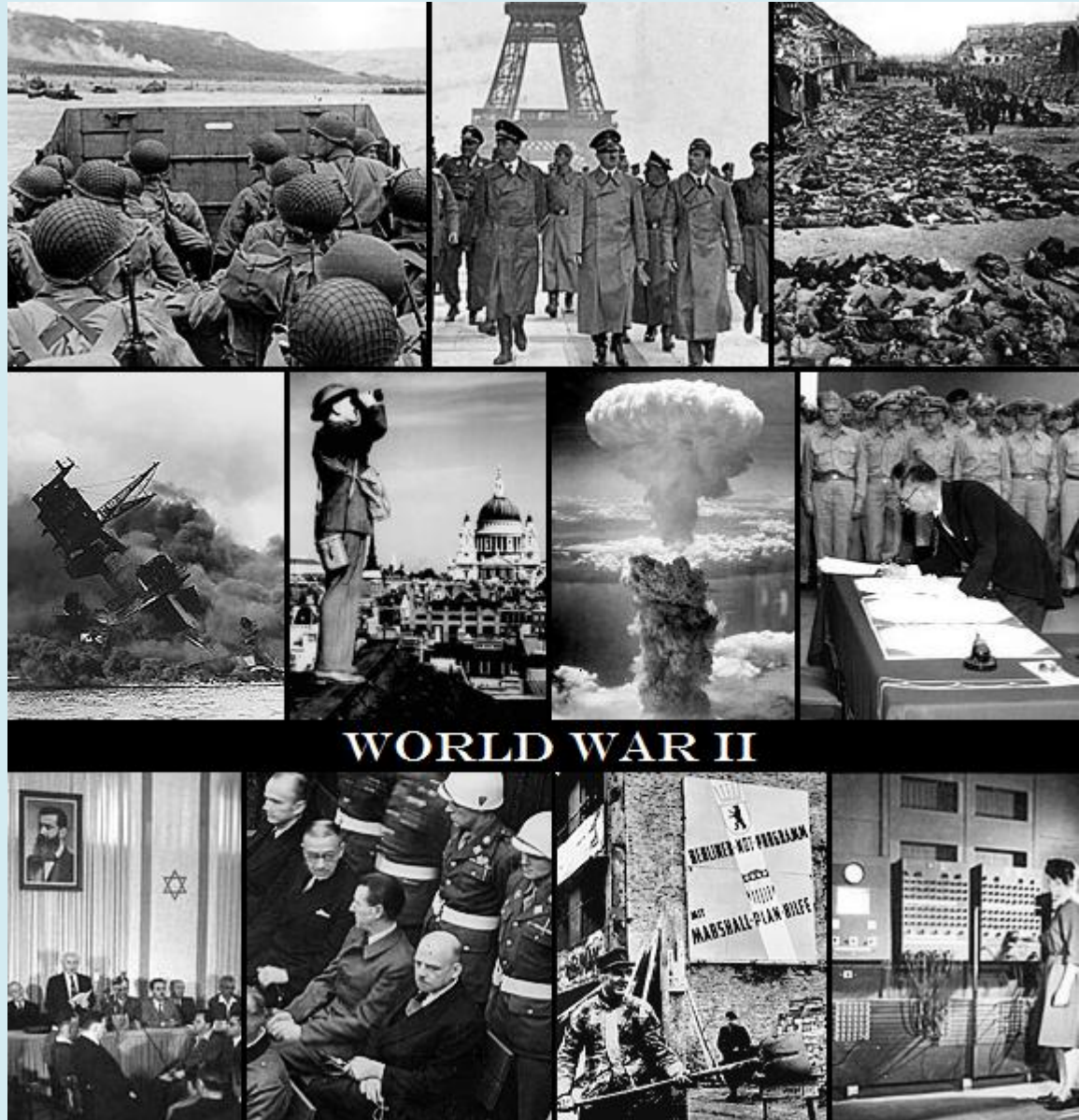
dynamic perspective and plan layout
(<https://thecharnelhouse.org/2013/08/03/the-soviet-pavilion-at-the-1925-paris-international-exposition/>).

Krieg

Πόλεμος

- Άνοδος Φασισμού – Ναζισμού
- **1939 – 1945 Β' Παγκόσμιος Πόλεμος**
- Σύμμαχοι (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία)
- Άξονας (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία).
- πρώτη χρήση πυρηνικών όπλων

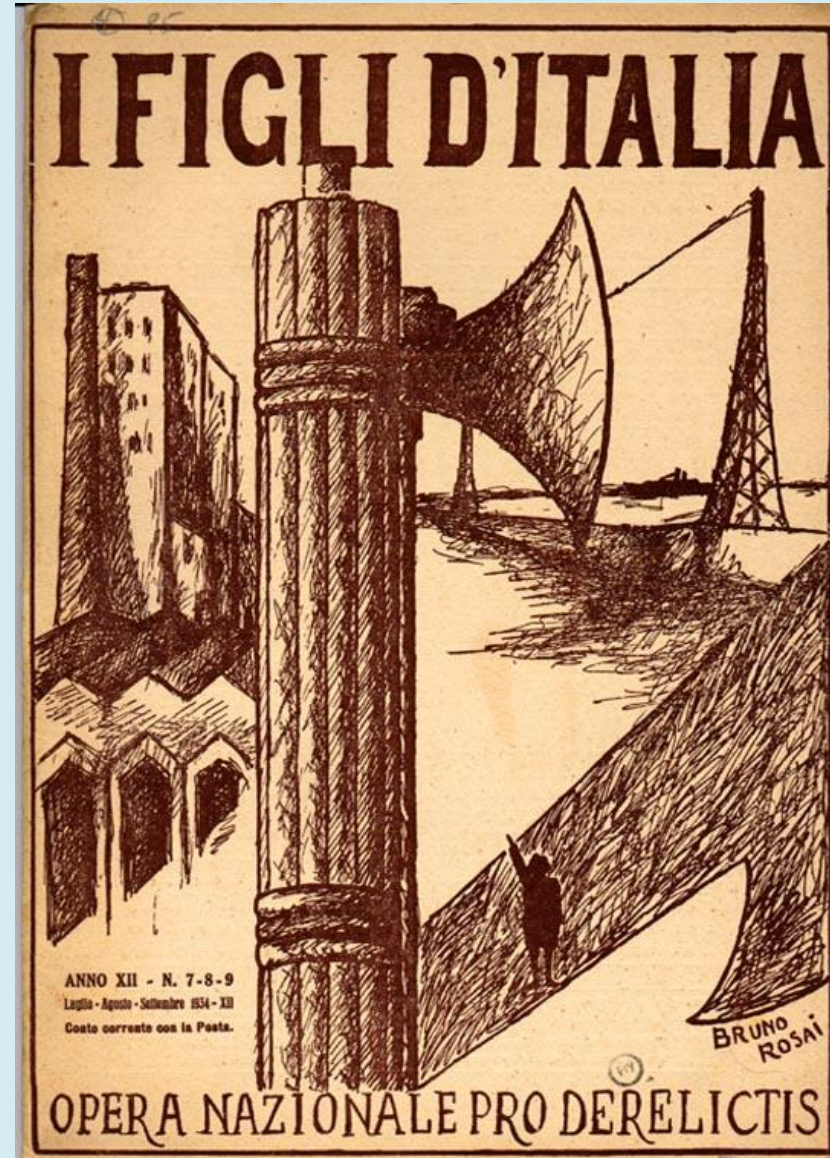

- Στην Ιταλία ιδρύθηκε το 1921 το Εθνικό Φασιστικό Κίνημα
- Στο επίκεντρο και στη γένεση της φασιστικής ιδεολογίας ήταν οι εθνικοί συνδικαλιστές
- Η Ιταλία θα έσπαγε από το παρελθόν της, για να γεννήσει μια «νέα, ανδρική, νέα Ιταλία»

Ρασιοναλισμός 1926 – 1943 Ιταλία

- MIAR (Movimento italiano per l'architettura razionale)
- Gruppo 7
- Adalberto Libera
- Giuseppe Terragni
- Gino Pollini

Ρασιοναλισμός 1926 – 1943 Ιταλία

Διαφωνία με φουτουριστές

Επιστροφή στην παράδοση
και στον κλασικό κόσμο

Manifesto

*the hallmark of today's youth is a
desire for lucidity and wisdom...*

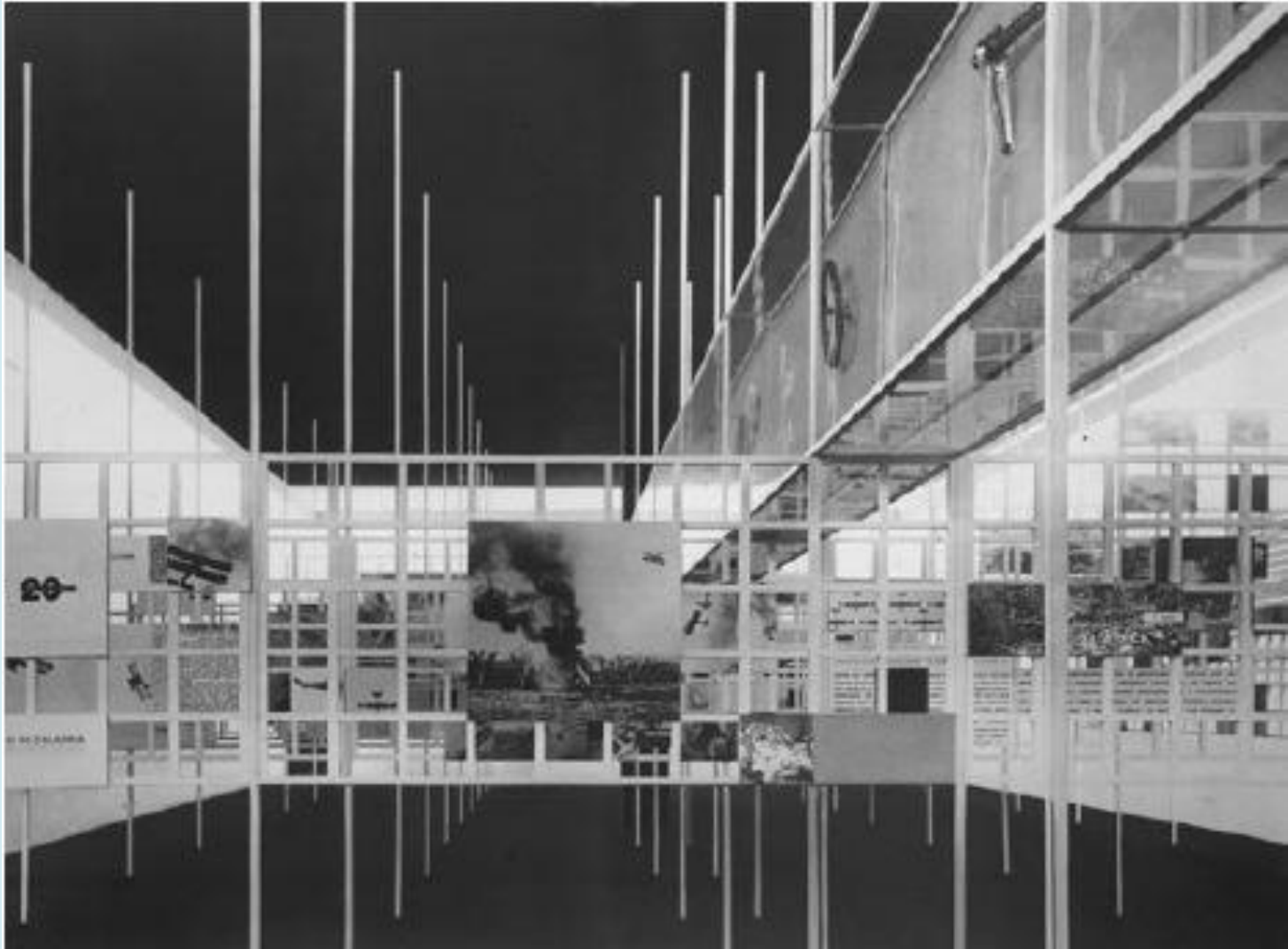
*This must be clear...we do not
intend to break with tradition...*

*The new architecture, the true
architecture, should be the result
of a close association between
logic and rationality.*

Giuseppe Terragni
La casa del Fascio 1932

Ρασιοναλισμός 1926 – 1943 Ιταλία

Edoardo Persico and Marcello Nizzoli,

Sala delle Medaglie d'Oro (Gold Medals Room),

Mostra dell'Aeronautica (Aeronautics Exhibition), Milan, 1934 (RIBA Photographs Collection).

Ρασιοναλισμός 1926 – 1943 Ιταλία

Olivetti Headquarters in Ivrea by **Luigi Figini and Gino Pollini** in collaboration with **Annibale Focchi** 1939-49

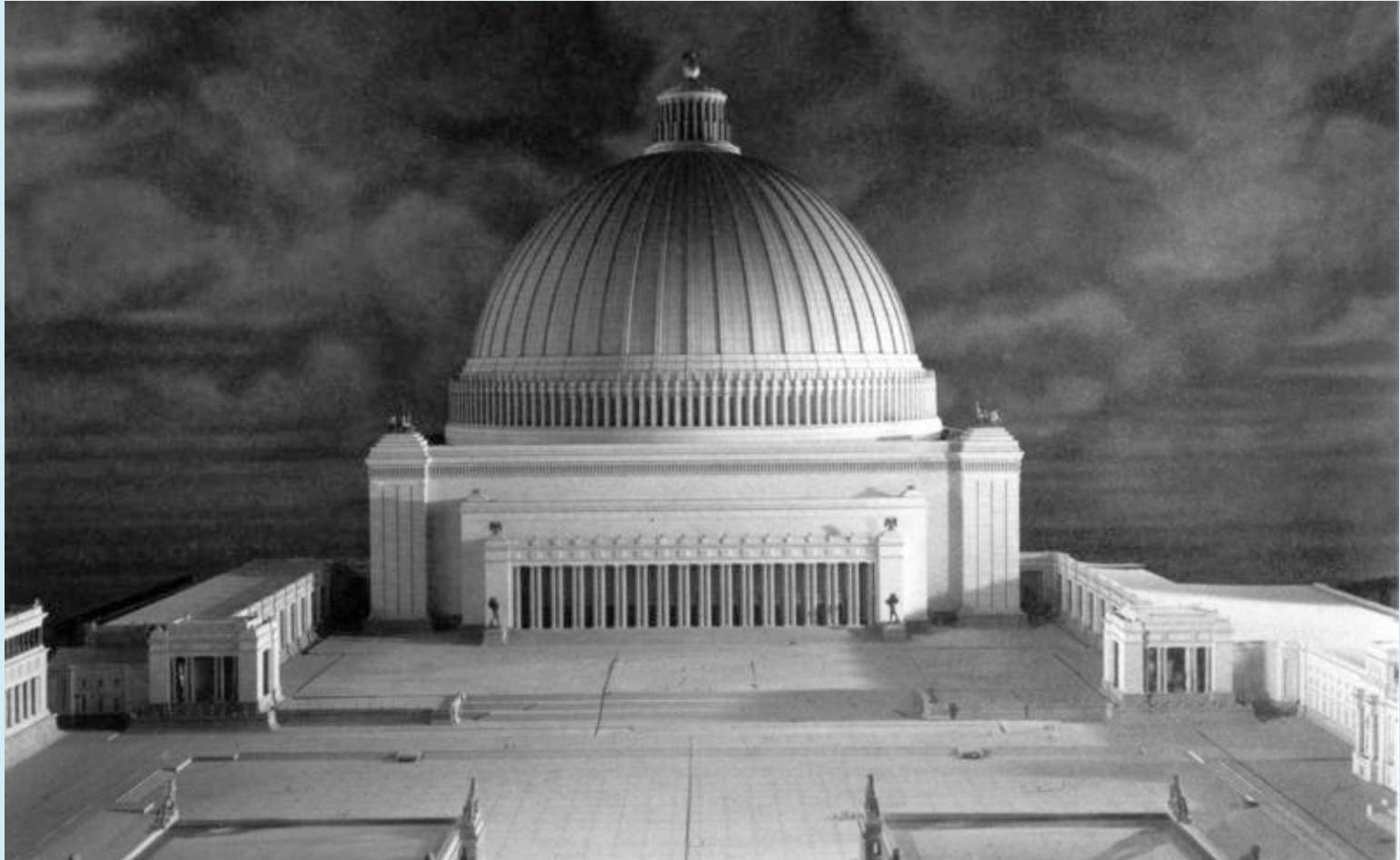
Ρασιοναλισμός 1926 – 1943 Ιταλία

Adalberto Libera

Roma, Palazzo dei Congressi all'EUR **1938**

Ρητορικός κλασικισμός 1935 – 1945

Albert Speer υπό τις εντολές του Χίτλερ

The Volkshalle's Great Dome can be seen at the top of this model of Hitler's plan for Berlin. For a location comparison, the Brandenburg Gate would have been located right on the street in front of the Volkshalle.

Revolution

Επανάσταση

- ✓ Χρονο - χωρική συμπίεση
- ✓ Άυλες μορφές χρήματος
- ✓ Αξίες και αρετές του «στιγμιαίου»

- ✓ 1947-1991 Ψυχρός Πόλεμος

- ✓ 1950 Η Coca-Cola γίνεται το πρώτο προϊόν που εμφανίζεται στο εξώφυλλο του περιοδικού «Time».

- ✓ 1959 - 1975 Πόλεμος του Βιετνάμ

- ✓ Κίνημα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

- ✓ Κοινωνική αναταραχή

- ✓ Οι νέοι αμφισβητούν τις παραδοσιακές αξίες

- ✓ 1990- 1991 Πόλεμος του Κόλπου

Ύστερος Μοντερνισμός

Νεο – εξπρεσιονισμός, Μπρουταλισμός , ουρανοξύστες

Frank Lloyd
Wright

Alvar Aalto

Eero Saarinen

Jørn Utzon

Louis Khan

Paolo Portoguese

Buckminster
Fuller

James Stirling

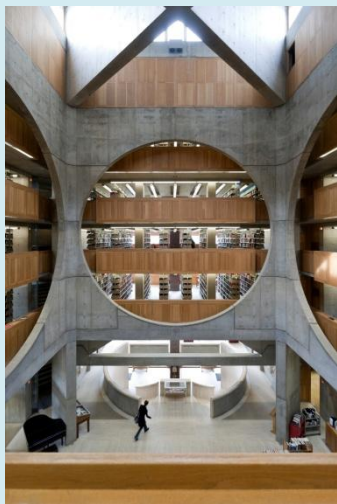
Filip Johnson

Eero Saarinen / 1948 TWA Terminal –N.Y.

Alvar Aalto / 1948 MIT Baker House Dormitory

Louis Khan / 1965-72
Library, Phillips Exeter
Academy, Exeter, New
Hampshire

Frank Lloyd Wright 1959
The Solomon R. Guggenheim
Museum in New York

Jørn Utzon / 1959 – 1973 Sydney Opera House

Farnsworth House 1952

Mies Van der Rohe

Building Seagram 1958

Νέο – Ρασιοναλισμός (Tendenza)

Αρχιτεκτονική
«Τάξη»

Ιταλία

Aldo Rossi 1973

Giorgio Grassi

Vittorio Gregotti

Enzo Bonfati

Massimo Scolari

Aldo Rossi / 1975 Apartment complex Milan

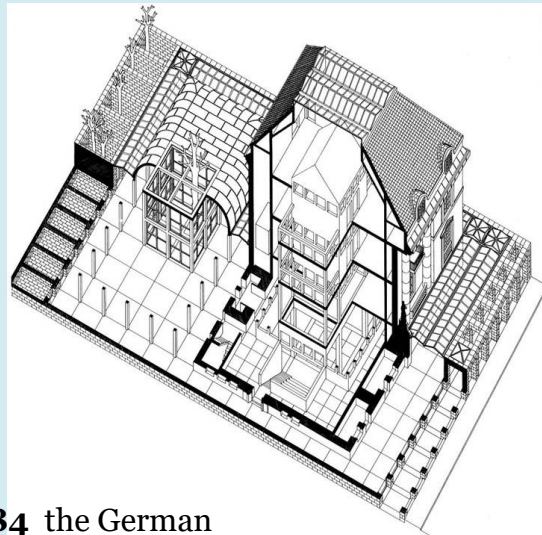
Aldo Rossi 1979 Teatro del Mondo Venice

Γερμανία

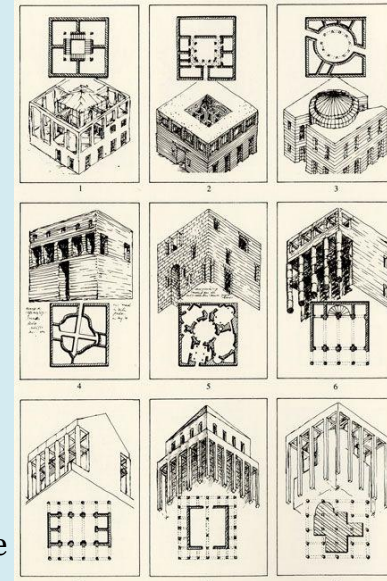
Oswald Mathias
Ungers

Λουξεμβούργο

Robert Krier

O. Mathias Ungers 1988
Ungers House II: Villa
Glashütte

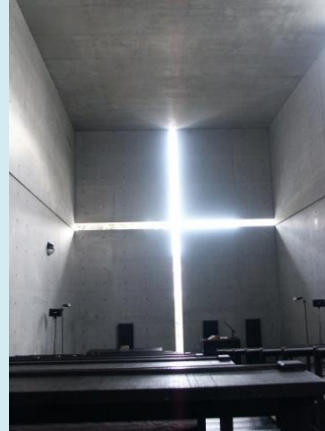

Rob Krier
Elements of Architecture

O. Mathias Ungers/ 1979 -84 the German
Museum of Architecture, Frankfurt,

Κριτικός Τοπικισμός

«Ο στόχος του Κριτικού Τοπικισμού είναι να μειώσει την επίδραση της παγκοσμιοποίησης του πολιτισμού μέσα από στοιχεία που είναι έμμεσα δανεισμένα από τις ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου, ... όπως η ένταση και η ποιότητα του τοπικού φωτός, η τεκτονική που προκύπτει από μια ειδική κατασκευαστική δομή, ή ακόμα και τοπογραφία της γης.»

Tadao Ando 1987
Church of the light

Mario Botta 2001-2008 Residential Building 'la vista' Belgium

Άρης Κωνσταντινίδης
Σλίτι στην Ανάβυσσο

Tadao Ando

Mario Botta

Luis Barragan

Glen Murcutt

Άρης
Κωνσταντινίδης

Δημήτρης
Πικιώνης

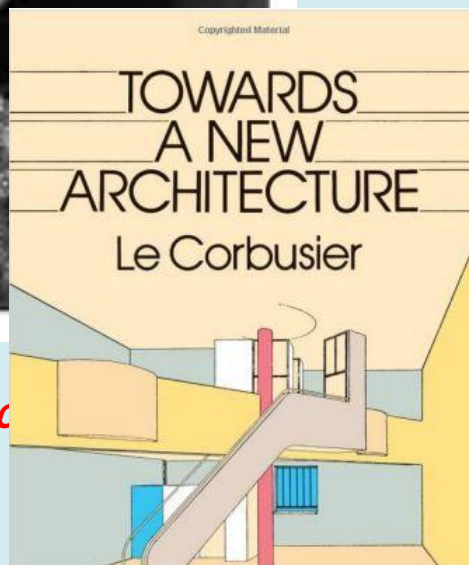
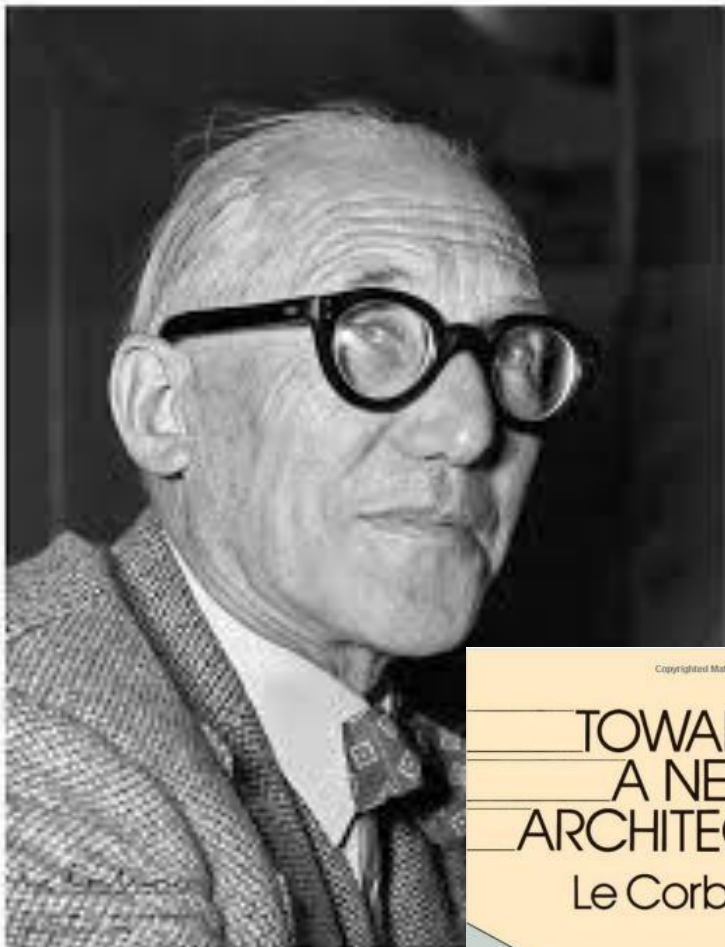
Luis Barragan 1976 Casa Gilardi,
Mexico City

Glenn Murcutt 1984 Magney House

Le Corbusier 1887 -1965

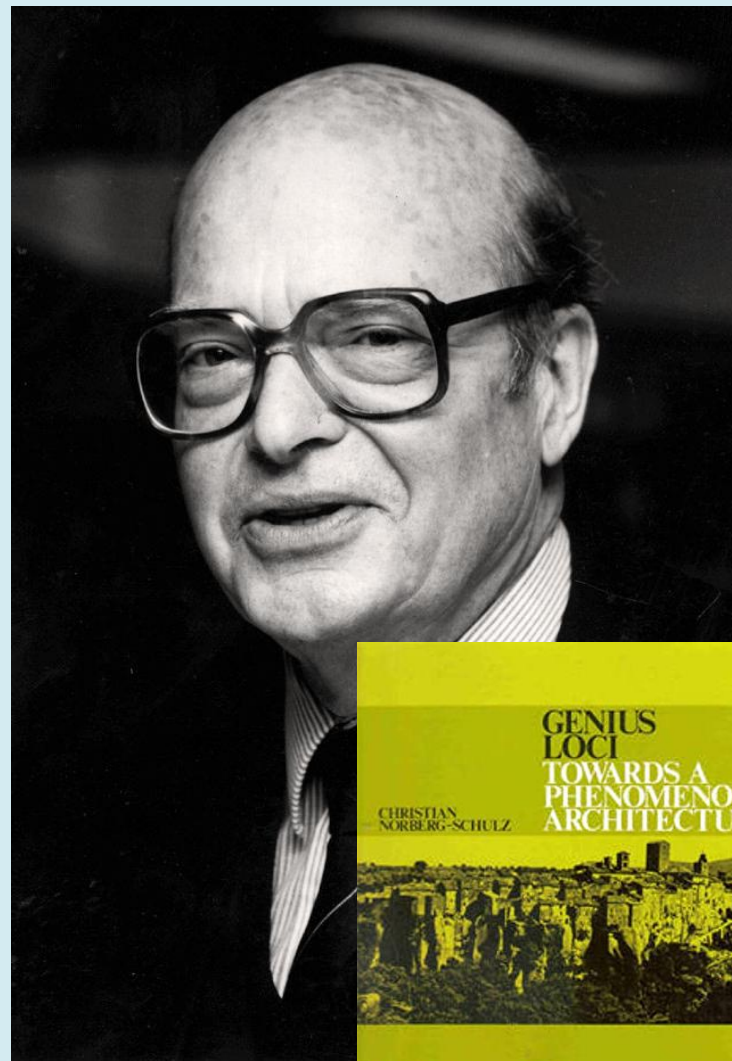
1927 Towards a New Architecture

Edmund Husserl
Η φαινομενολογία α

Christian Norberg - Schultz 1926 -2000

1980 Towards a Phenomenology of Architecture

Μεταμοντερνισμός... τα πρώτα δείγματα

Luigi Moretti Girasole House
Ρώμη 1950

- ✓ Παραμορφώσεις στη συμμετρία του κτιρίου
- ✓ Σπασμένο αέτωμα
- ✓ Εκλεκτικιστικό με όρους μοντερνιστικούς
- ✓ Δανείζεται τη γλώσσα του μοντερνισμού
- ✓ *«Επίτηδες παραμένουν αναποφάσιστα»* Eisenman
- ✓ Απορρίπτει το μοντέρνο και το σατυρίζει...

Μεταμοντερνισμός... τα πρώτα δείγματα

“Οι αρχιτέκτονες δεν μπορούν πλέον να εκφοβίζονται από την πουριτανικά ηθική γλώσσα της ορθόδοξης σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Μου αρέσουν τα στοιχεία που είναι υβριδικά και όχι «καθαρά», συμβιβαστικά παρά «σαφή», παραμορφωμένα και όχι «απλά». ... Είμαι υπέρ της ακατάστατης ζωτικότητας αντί μιας εμφανούς ενότητας. Περιλαμβάνω το μη διαδοχικό και δηλώνω τη δυαδικότητα.”

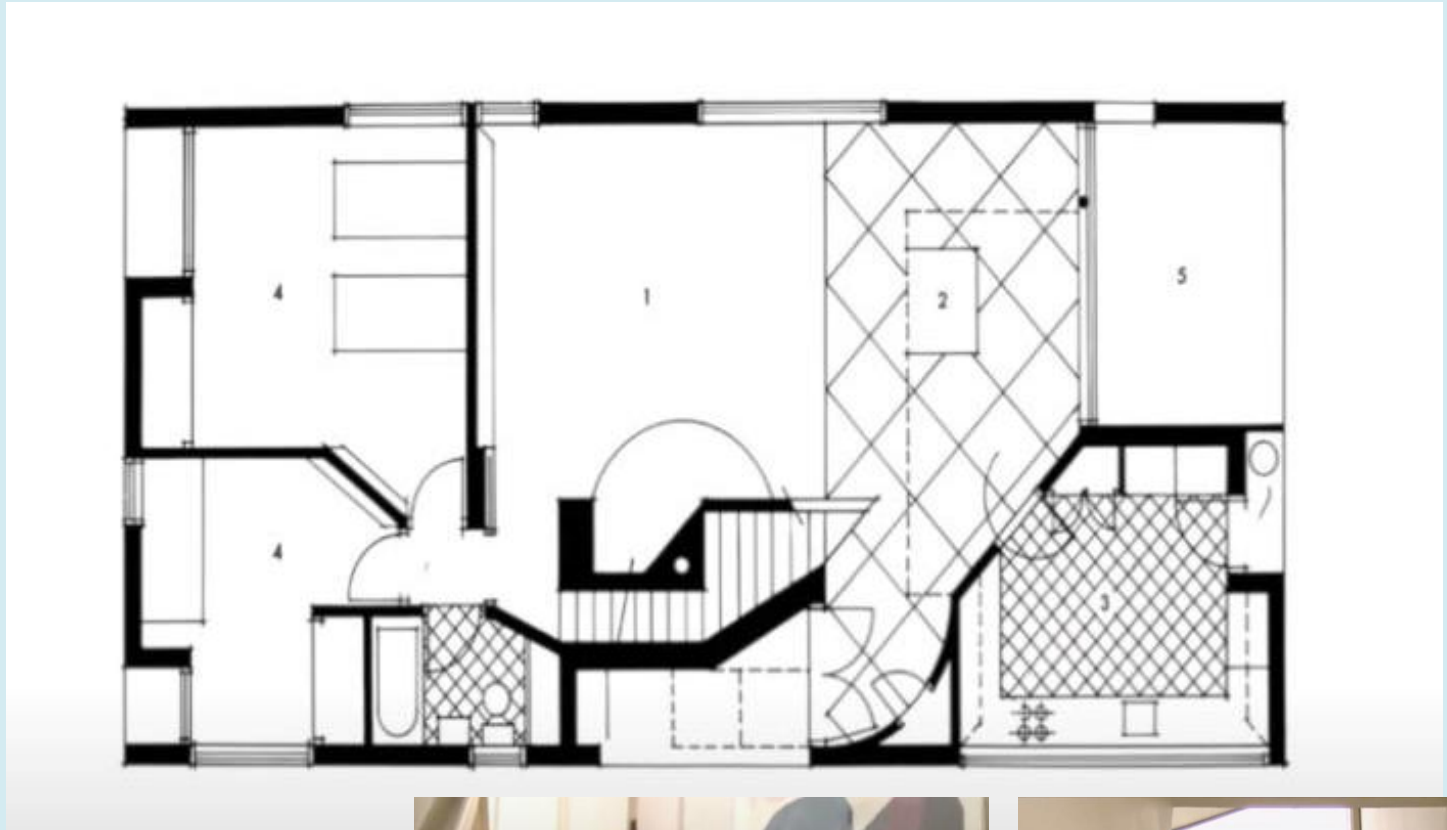
Robert Venturi 1962-1964
Complexity and Contradiction in Architecture

Μεταμοντερνισμός... τα πρώτα δείγματα

Vanna Venturi House 1962

- Είσοδος;
- Τζάκι;
- Σκάλα;
- Υλικά;

Μεταμοντερνισμός Robert Venturi

✓ Ανοιχτή πρόκληση του μοντερνισμού ως απαρχαιωμένου και «ολοκληρωτικού»

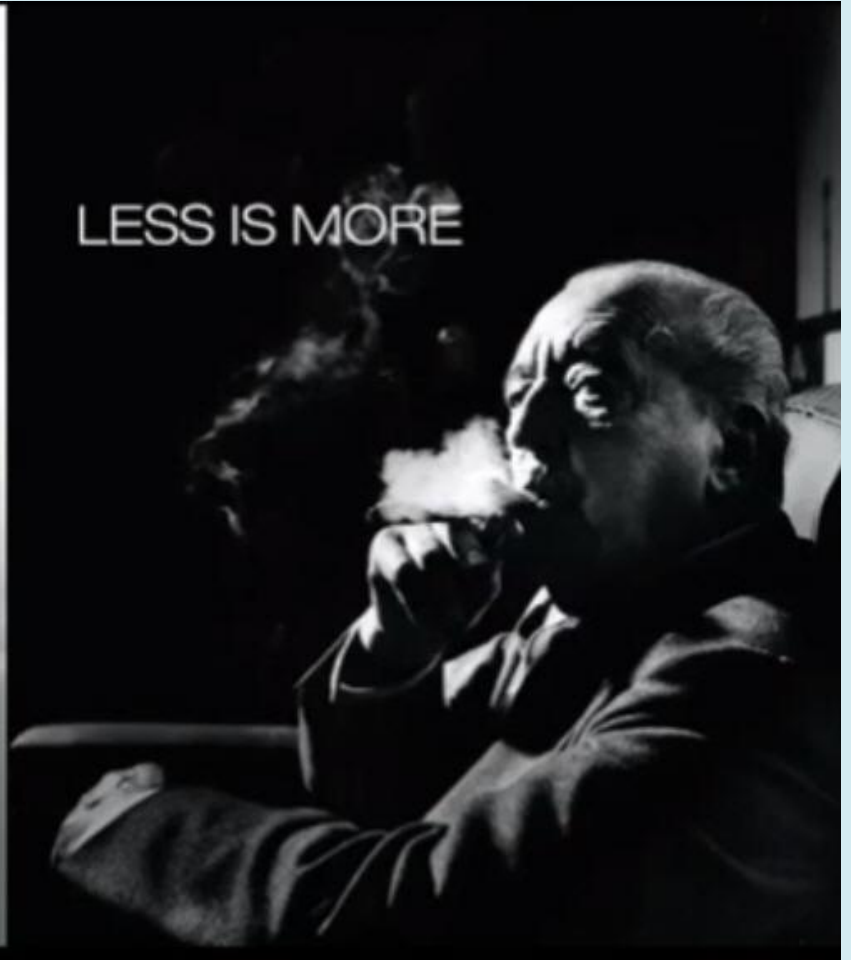
✓ Αποκήρυξη της κυριαρχίας του «λόγου»

✓ Η «πρόοδος» επανεξετάζεται....

✓ Οι μεγάλες «αφηγήσεις» απορρίπτονται

✓ Οι «ιδεολογίες» έχουν πεθάνει!

Robert Venturi & Denise Scott Brown “...make its context better than it found it”
Scott Brown's Sainsbury Wing, National Gallery 1991
Βραβείο American Institute of Architects (AIA)

Αποδόμηση

Jacques Derrida 1967 *Grammatology*

- Αποσύνδεση από ανθρωπομορφική κλίμακα
- Αποσύνδεση από παράδοση
- Ανυπαρξία δομικής λογικής
- Οι γεωμετρικές ανατροπές
- Οι τεθλασμένες γραμμές,
- Η παραμόρφωση της οπτικής αντίληψης

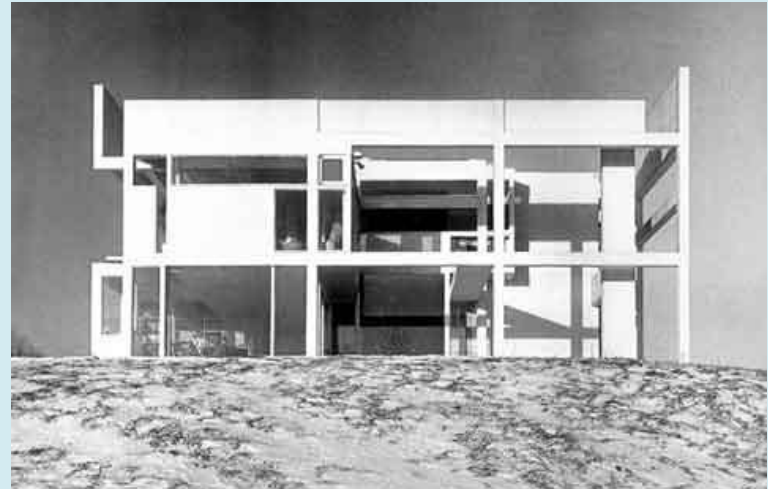
Αποδόμηση

Peter Eisenman (N.Y. 5)

- ✓ Σειρά από θεωρητικές πνευματικές ασκήσεις
- ✓ Σημειωτική - «Στρωματογραφία» εννοιών
- ✓ **Ασκήσεις Αφαίρεσης - Μετασχηματισμού - Αντιστροφών - Μοντάζ**
- ✓ Houses I - VI Peter Eisenman 60's - 70's

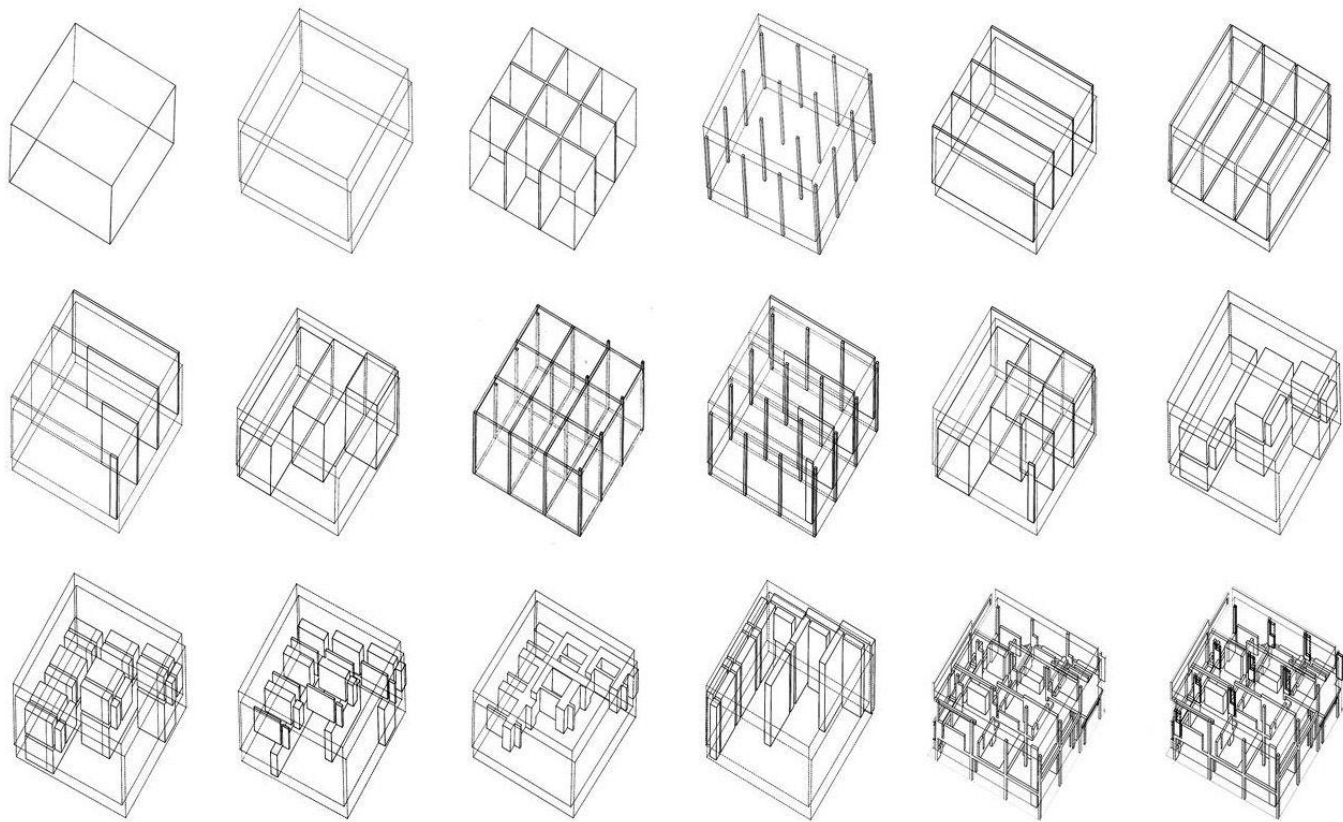

Giuseppe Terragni, Casa del Fascio, Piazza del Popolo, Como 1932

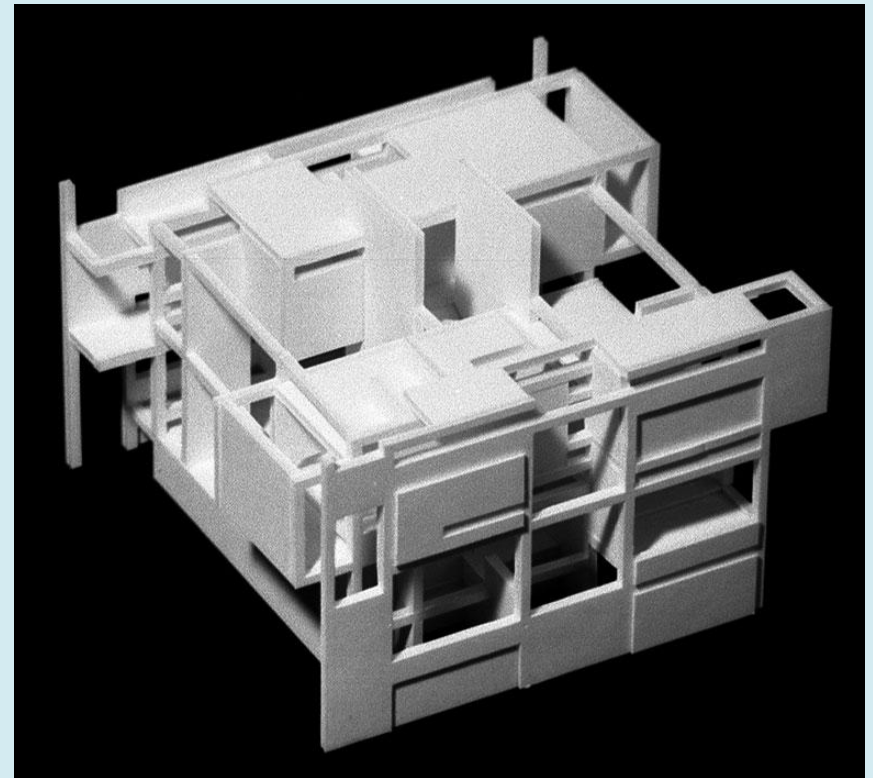
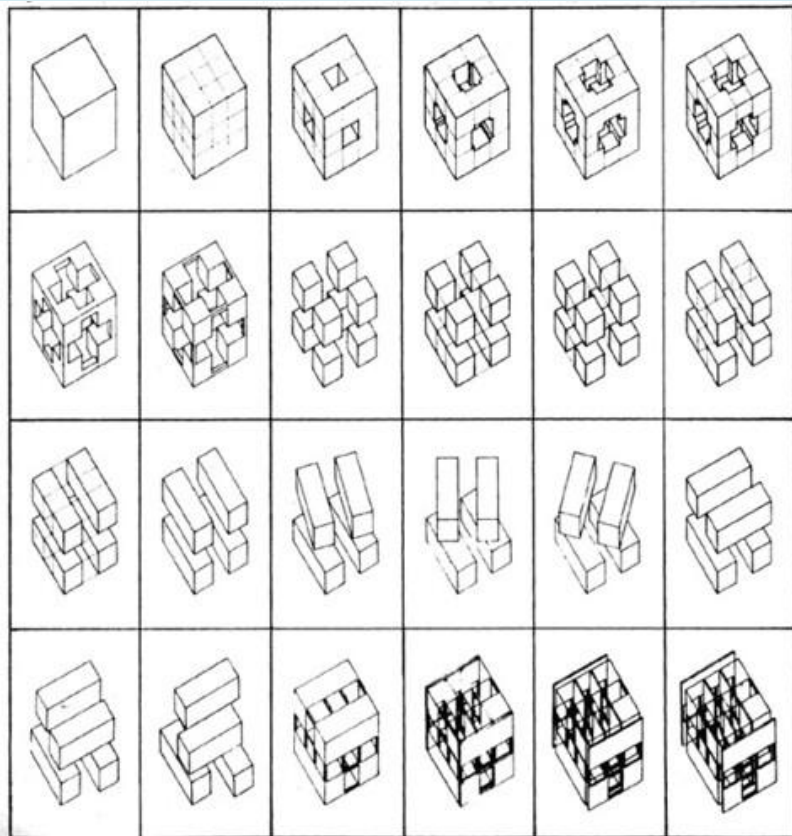
Αποδόμηση

House II Peter Eisenman

Αποδόμηση

House IV Peter Eisenman

Αποδόμηση

Rem Koolhaas (Oma)

Villa dall' Ava 1991

- Καταρρίπτει την εξουσία της αρχιτεκτονικής
- Αφαιρεί την κυριαρχία
- Ελευθερία από περιορισμούς στην έκφραση
- Απαλλαγή από την «τελειότητα»
- Ελευθερία έρχεται από τη μη – μονιμότητα (χώροι κοινής διαβίωσης)

Νέο – Σουπρεματισμός – Zaha Hadid

Malevich's Tektonik, 1977

Antwerp Port House. Image © Hélène Binet

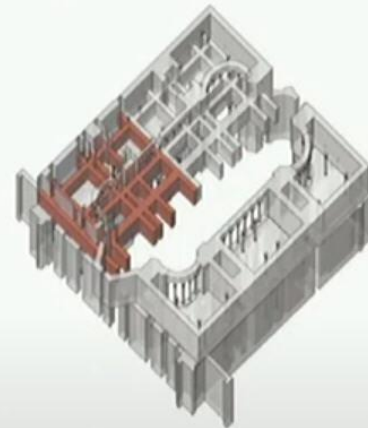
2007 Heydar Aliyev Center

Self Reflection

Αναστοχασμός στις απαρχές του 21^{ου} αι.

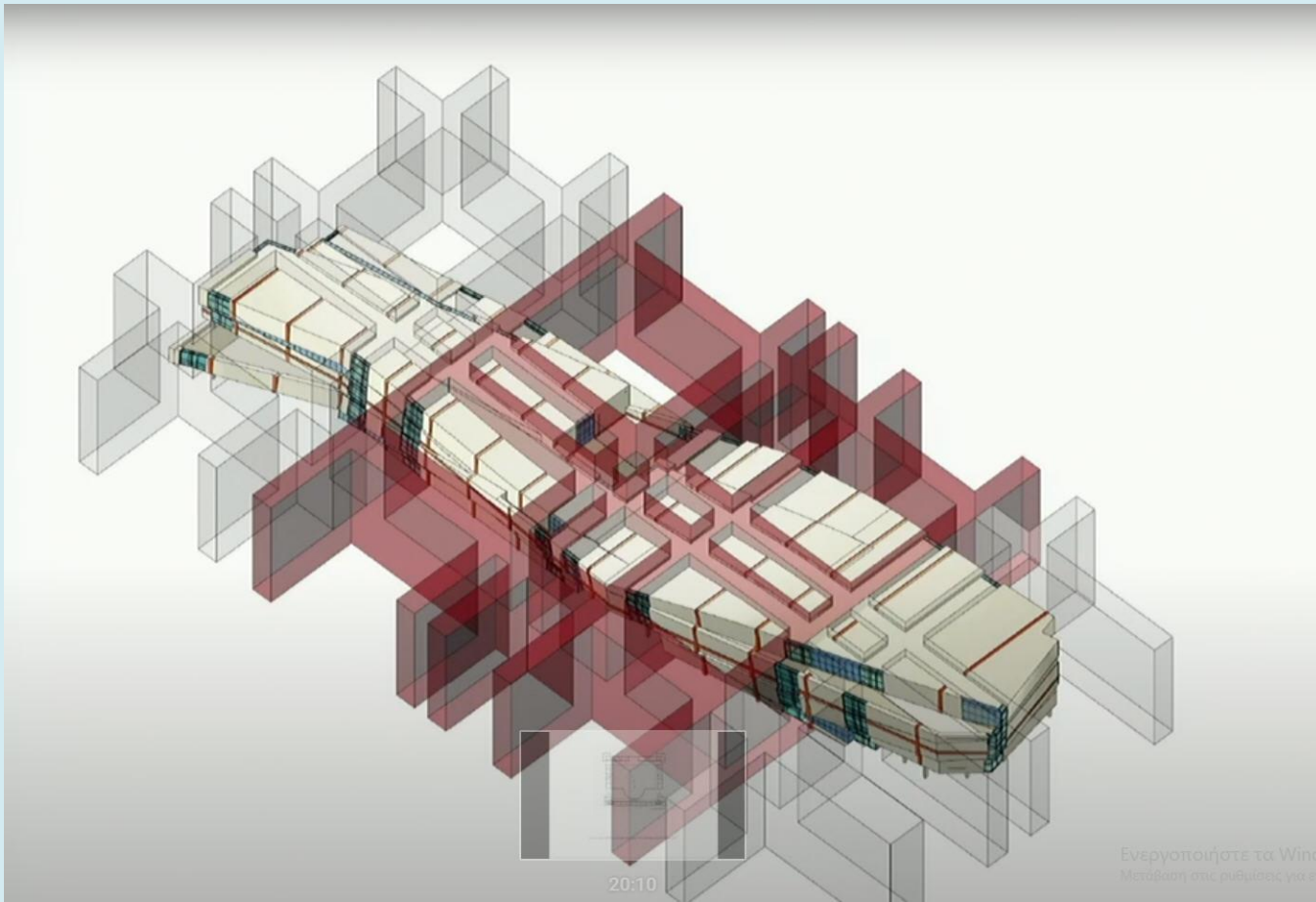
Αναστοχασμός στις απαρχές του 21^{ου} αι.

Peter Eisenman Yenikapı Project Istanbul 2014

Αναστοχασμός στις απαρχές του 21^{ου} αι.

Peter Eisenman Yenikapı Project Istanbul 2014

Αναστοχασμός στις απαρχές του 21^{ου} αι.

Ενεργοποιήστε τα Windows
Μετάβαση στις ρυθμίσεις για ενε

Rem Koolhaas

Οι μορφές έχουν αποκοπεί πλέον από ο,τιδήποτε άλλο.

Επικρατεί ένας υπερτονισμός της φόρμας σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα.

Χρειαζόμαστε μια σχέση μεταξύ της μορφής με άλλες αξίες.

